

# Koncentration, intellektualisering och arbete

Georg Kleins massmediamage som blid, lågmäld och förlåtande, vetenskaplig rabbin är djupt missvisande. Han är en militant rationalist, allergisk mot tidens värderelativistiska flummerier, skriver Svante Folin i sin anmälan av Den sjunde djävulen.

Den sjunde djävulen i titeln på Georg Kleins senaste tankebok innehar helvetets hastighetsrekord.

## Saklitteratur

Georg Klein  
Den sjunde djävulen  
Bonniers 1995

Han? är snabbare än till exempel pesten, vinden, tanken och ljuset, han är nämligen lika snabb som det godas övergång till det onda". Frågan är om denne metafisiska sprinter inte skulle bli omsprungna av Georg Klein själv, när han ilar runt Kottlasjön iförd hörlurar, diktafon och ett nummer av Nature.

Hans leverne präglas av en frenetisk, för att inte säga fanatisk, intellektuell verksamhetslust,

som under optimala omständigheter resulterar i "flow" – ett slags utdragen, cerebral orgasm. Eufori är dock icke normaltillståndet – varje morgon vaknar den existentiella patienten till ackompanjemang av ångestens skriande sirener och känner sig som om han blivit överkörd av en tung lastbil.

Botemedlet är omedelbar koncentrationsskärpning, intellektualisering och arbete. Marindrömmen är passivitet, de meningslösa förströelser andra kallar semester, för att inte tala om att ha det lite mysigt – i avgrunden lurar tomhetens och ledans (acedia) glupska monster.

## Något att syssla med

Middagsbjudningar och krogbesök uppväcker hos Klein samma entusiasm, som andra erfår inför utsikten av narkosfria amputationer och rotfyllningar. När han tvingas vänta några morgontimmar före en enerverande bypassoperation, som han naturligtvis inte har tid att genomgå, skyndar han sig en gång för alla penetrera Rilkes tredje Duino-elegi. Övermannad av operationslegit smugglar han med sig något så frivolt som Günther Grass Katt och Rätta för att ha något att syssla med på intensiven.

Det litterära och humanistiska

bagaget är i samma viktclass som det naturvetenskapliga. Den enda romangestalt jag har svårt att tro att han identifierar sig med är den oödlige Oblomov, som behöver femhundra sidor på sig för att komma ur sängen. Taoismens kardinalregel Wu Wei (gör ingenting) torde också vara okongelig för denne evigt strävande Faust-natur, som sannolikt aldrig ens har frestats att utbrista "Verweile doch, du bist so schön!"

## Baggrund

Baggrunden som förintelsehotad, ungskär jude förklarar sannolikt en hel del av hans rastlösa energi och perfektioniststrävan. Han nöjer sig inte med att bara vilt hoppa fram och tillbaka över avgrundsklyftan mellan de två kulturerna (humaniora och naturvetenskap) utan vill i princip i multikulturell anda behärska så skilda föreställningsvärldar som den judiska och den svenska, från Kabbala till Slas.

Den judiska, intellektuella minoriteten i Budapest exploderade i början av 1900-talet i ett fyrvkeri av bländande begåvningar. Megastjärnan John von Neumann, som haft sitt finger med i nästan alla vetenskapliga genombrott under århundradets första hälft (nukleära vapen, datorer,

spelteori etc), påpekade att judarnas situation i dubbelmonarkin var prekär och att det andliga klimatet präglades av "en undermedveten osäkerhet som gjorde det nödvändigt att prestera det enastående eller gå under."

Klein är oförlommerat elitistisk och avskyr det mediokra – ett av hans drabbande omdömen visavi yngre forskare är "välar-tad". Han är ohjälpligt osvensk och anser att vi är svårt "fredsskadade" och i all vår hyggliga och fantasilösa beskäftighet re-nons på känsla för livets tragiska och fatala dimensioner. Vi har till exempel väldigt svårt att acceptera att mortaliteten är 100 procent.

## Falsk bild

Massmediamagen som blid, lågmäld och förlåtande, vetenskaplig rabbin är djupt missvisande. Han är en militant rationalist, allergisk mot tidens värderelativistiska flummerier. Han inser att, hur långt vetenskapen än avancerar, kommer vi aldrig att få veta hur en omelett smakar för en kackerlacka. Detta förhållande utgör dock inget legitimt skäl för att vältra sig i kunskaps-teoretisk nihilism. Klein tror med andra ord inte som ledande konstruktivistiska feministfilosofer, att penisar och vaginor är verbala

fiktioner, manifestationer av en förtryckets diskurs och dylikt.

## Kolartrö

Hans enkla kolartrö är, att vi vet mer om "verkligheten" idag än till exempel våra merovingiska förfäder. Även om vi är lika omedvetna om våra fördomar som fisken om vattnet och även om vi aldrig kan nå Sanningen, kan vi genom intelligenta möda ständigt närma oss sanningen.

Vi är ohjälpligt fångna i våra hjärnor, som bland annat programmerat oss för det meningslösa sökandet efter mening. Kleins credo är: "Önsketänkandet, självbedrägeriet, den av tusen och åter tusen subjektiviteter underblåsta rationaliseringen och pseudoobjektiviteterna blåser luft under dina vingar. O Sjunde Djävul. Den blåser dig fram snabbare än alla andra djävlar. Akta dig, jag är medveten om dina konst. Jag skall bekämpa dig så länge jag lever. Du kommer att segra till slut, men jag vill gå under med flaggan i topp."

I Sverige är Georg Klein en unik tillgång – läs honom!  
SVANTE FOLIN

## Den svaga staten – thailändskt framgångsrecept

Av de asiatiska framgångsländerna är Thailand en udda fågel. Landet har till exempel genomfört sin industrialiseringsprocess utan någon omfattande statlig intervention och styrning.

Thailand är ett av Sydostasiens viktigaste och kanske intellektuellt sett mest intressanta länder. Aldrig koloniserat. Stabilt och öppet. Skonat från etniska och religiösa slitningar. I boken "Thailand's industrialization and its consequences" utökas listan med några tärmligen unika ekonomisk-historiska karaktärsdrag.

## Saklitteratur

Medhi Krongkaew (red)  
Thailand's industrialization and its consequences  
Macmillan Press och St Martin's Press, 1995

I jämförelse med övriga länder i Ost- och Sydostasien har industrialiseringsprocessen i den gamla risekonomin skett utan någon mera omfattande statlig intervention och styrning.

## Nettoexportör

Vidare har industrialiseringen gått hand i hand med ekonomisk tillväxt på bred front. Det thailändska jordbruket har framgångsrikt diversifierats och "agroindustrialiserats" – med resultatet att Thailand förblir Ost- och Sydostasiens enda nettoexportör av matvaror. Servicesektorn svarar för över 50 procent av BNP och befinner sig i stigande, så etiketten "nyin-

dustrialiserat land" som rutinmässigt klistras på Asiens "Tiger"-ekonomier är i Thailands fall delvis missvisande.

Mycken möda har ägnats åt att förklara de asiatiska miraklen – så även det thailändska. Vanligen pekar man i detta fall på till exempel den höga sparkvoten, den höga investeringsnivån, den lyckosamma exportsatsningen, det framgångsrika barnbegränsningsprogrammet med mera som nyckelfaktorer.

## Dröjde länge

Den väsentliga frågan är dock inte varför Thailand blivit så framgångsrikt idag, utan varför framgångarna och industrialiseringen dröjde så länge. 1950 låg per-capita-inkomsten i Thailand på samma nivå som den gjorde 1913. Vad var det som plötsligt satte skjuts på denna stagnerade ekonomi?

För det första medförde den kommunistiska segern i Kina 1949 att de etniska kineser som bosatt sig i Thailand slutade skicka pengar tillbaka till fäderneslandet. Istället började man göra mera lågsäktiga investeringar i det nya hemlandet. De sino-thailändska affärsmännen har spelat en ledande roll i uppbyggnaden av den thailändska industrin – dels som egna entreprenörer, dels som kanaler för utländska investeringar.

För det andra blev Thailand plötsligt ett låglöneland. Fram till omkring 1950 hade Thailand varit ett underbefolkat land, där det inte rådde någon brist på bördig mark. Landets lågutbildade bönder tjänat därför relativt höga inkomster från sitt jordbruk. Snabb befolkningsstillväxt satte dock ökad press på den traditionella agrara ekonomin. En särskild riskatt, inför 1955, kom också att gagna städernas befolkning över landsbygden.

Kombinationen av befolknings- och



Saknar maktcentrum. Thailand har nått ett stadium som kan beskrivas som "institutionell anarki"

skattestryck uppmanade alltför thailändare att överge risjordbruket och antingen diversifiera till andra grödor, eller ansluta sig till de växande skarorna som begav sig till Bangkok på jakt efter jobb.

De ekonomiska framgångar Thailand skördat sedan 1950-talet har medfört att landet idag står inför en rad svåra utmaningar. Främst bland dessa är landets tu-delning – i Bangkok och resten. De ekonomiska, sociala och politiska gapen mellan Bangkok och landsbygden har nått oroväckande dimensioner.

Det politiska etablissemanget har trots obligatoriska retoriska utspel aldrig för-

mått att göra något för att minska klyftan. Tvärtom har den faktiska politiken tenderat att gynna Bangkok på landsbygdens bekostnad. Ett exempel är minilivnøsesystemet som anses dels ha lett till en i onödigt hög grad kapitalintensiv industristruktur, dels ha medverkat till att koncentrera industrinvesteringarna till Bangkokregionen.

Politiskt har landet nått ett stadium som kan beskrivas som "institutionell anarki". Thailand saknar ett dominerande maktcentrum. Liberaliseringen och internationaliseringen av ekonomin leder till att den redan fragmenterade statliga byråkratin (inklusive militären) försvagas ytterligare.

Det privata näringslivet har i takt med dess växande ekonomiska styrka fått ökat politiskt inflytande. Framgångsrika affärsmän spelar idag en framträdande roll i landets politiska liv.

## Breda grupper

Men breda samhällsgrupper – synnerhet bönderna och industriarbetarna – finner det utomordentligt svårt att ta tillvara sina intressen via den demokratiska processen, varför systemet drabbas av återkommande legitimitetsproblem.

Till yttermera visso har Thailands fria press med stor framgång hjälpt till att undergräva den offentliga maktens auktoritet. Resultatet är att Thailand närmast sig – eller befinner sig i – en "ungovernability"-kris.

De teman som refererats ovan är bara några av de många intressanta tankespar som återfinns i de 16 uppsatser av thailändska och västerländska akademiker som tillsammans formar boken "Thailand's industrialization and its consequences".

Den samlade bilden är av ett samhälle som undviker – eller är oförmögert – att formulera och genomföra radikala politiska program för att tackla ekonomiska och sociala problem. Nackdelen härmed är givetvis att Thailand aldrig kommer att framstå för världen som en bländande, eftersträvningsvärd succémodell. Fördelen – och detta är Thailands framgångsrecept i ett nötskal – är att man undviker att göra stora misstag.